

Razmišljanja o antroponimima drame »Vučjak«

Krležin izgnanički boravak u Dugoj Rijeci (1920–1922) bio je godinama obavijen šutnjom. O tome nije nitko puna četiri desetljeća napisao ni slova, kao da to i nije nikada bilo. Neobjašnjiv je, zapravo, taj dugotrajni muk.

Drama »Vučjak« – odraz dugoriječke životne zbilje

Čini se da je Slavko Batušić prvi osjetio da bi trebalo već jednom progovoriti o odrazu Krležina boravka u Dugoj Rijeci na njegovo tamošnje i tadašnje stvaralaštvo. U svom članku, objavljenom uoči četrdesete obljetnice praižvedbe Krležina »Vučjaka«, S. Batušić iznio je u tuzlanskom »Pozorištu« god. 1963. podatak koji je vrlo značajan, a koji do tada nigdje nije bio spomenut, tj. da u »Vučjaku« ima Krležinih reminiscencija na njegov boravak u Dugoj Rijeci.

Nešto kasnije od Batušića pisao je na tu temu u »Republici« i Branko Hećimović. Na temelju »Davnih dana« B. Hećimović predmnijeva da se u drami »Vučjak« odražava Krležin boravak u Dugoj Rijeci. Dopunjujući svoja izlaganja u »Republici«, B. Hećimović govori o tome nekoliko godina kasnije u »Kolu« i tada tvrdi da se Krleža pri pisanju drame »Vučjak« nije služio isključivo maštom i invencijom, već je pojedine detalje često preuzimao iz života, iz života Duge Rijeke.

Susret s nezadovoljnim peštanskim kelnerom Jurom

Prvih dana veljače 1934. i dvanaest godina nakon Krležina odlaska iz moga zavičaja doznao sam od ludbreškog gostioničara Đure Crljenice, rodom iz Duge Rijeke, da je Krleža poslije svjetskog rata neko vrijeme boravio i u njegovu selu.

– Poznam ja Krležu dobro – govorio je Đ. Crljenica – jer je njegova žena bila kod nas učiteljica. Susjedi smo bili i često sam se susretao s Krležom.

– Ja sam onaj Juro, peštanski kelner, što ga on opisuje u svojoj knjizi »Vučjak«. Čito sam njegovu knjigu i ljutim se na njega i sada. Nisam onakav kako me on

tamo opisuje. I mnogi susjedi bili su ljuti što je Dugu Rijeku »prekrstio« u Vučjak.

(Sve što sam tom zgodom doznao od Đ. Crljenice bilo je za mene i novo, i neobično, i čudnovato. No njegovo je kazivanje bilo vrlo uvjerljivo. Izloženo je bilo iznenadno, u jednom dahu. Upravo ta dojmljivost zaštitila je od zaborava tu davnu priču.)

Vučjaku u pohode

To saznanje sačuvalo se desetljećima u mome sjećanju i potaklo me 1970. godine, uoči 77. Krležina rođendana, da pođem u Dugu Rijeku, na izvor davnih zbiljanja. Traganje za zbiljom drame »Vučjak« potrajalo je, s prekidima, punih deset godina. Okončano je pretprošlog ljeta, na Miholje 1981. razgovorom s Gojkom Crljenicom, nekadašnjim prvim susjedom Krležinim (kod kojega je Krleža prvoga dana svojega boravka u Dugoj Rijeci u društvu »polunagih galiota« okretao ručnu vršalicu do krvavih žuljeva).

Prilikom istraživačkih obilazaka Duge Rijeke susreo sam Dušana Đuraševića (sina Zaharije Đuraševića iz »Davnih dana«), koji se u ljutnji na Krležu zbog njegova preimenovanja Duge Rijeke u Vučjak godinama spremao u Zagreb na »razgovor« s Krležom, no do toga nije došlo nikad. Upoznao sam i Milku Osman (mljekaricu nekadašnjih tamošnjih učitelja, pa i Krležinih) i Ranka Osmana (sina tadašnjeg Krležina prijatelja Mladena Osmana, kome je Krleža često i mnogo govorio o revoluciji koja će sigurno doći).

I Gojko Crljenica i Dušan Đurašević čitali su dramu »Vučjak«. Ta okolnost bila je važan preduvjet za našu uspješnu suradnju u svezi s utvrđivanjem prauzora likova Krležina »Vučjaka«.

Spomenuti moji suradnici prepoznali su u pretežnom broju likova »Vučjaka« svoje nekadašnje suseljene Rečane. (Duga Réka ili Réka povijesna su imena Duge Rijeke i otuda kajkavski oblik etnika Rečani). Oni su vrlo dobro poznavali Krležina Jurja Kučića, vojnog bjeGUNCA – u civilu kelnera peštanskog hotela, mljekaricu staru majku Maru Jankovičku, Lojzu Frateršekovu, Marijanu Margetičku – udovicu učitelja na jednorazrednoj pučkoj školi u Vučjaku, Eve Amerikanku – bivšu vlasnicu crnačkog bordela u Chicagu, narednika Panteliju

Crnkovića – postajevodnika oružničke postaje u Svetoj Ani (to jest u Ludbregu), Lukača, predsjednika školskog odbora, lihvara Grgu Tomerlina – člana školskog odbora, Starca – drugog člana školskog odbora, Perekovog Juru – foringaša i rečkog šoštara, kojega je Krleža tek usput spomenuo u svojoj drami.

Moji znanci Rėčani prepoznali su u drami »Vučjak« svoje suseljane po njihovim karakternim osobinama i moralnim svojstvima, po njihovim funkcijama u selu, prema zanimanju ili nuzzanimanju, po nadimcima ili po nekoj fizičkoj osobitosti, odnosno po svemu onome kako je Krleža opisao pojedine likove u drami »Vučjak«.

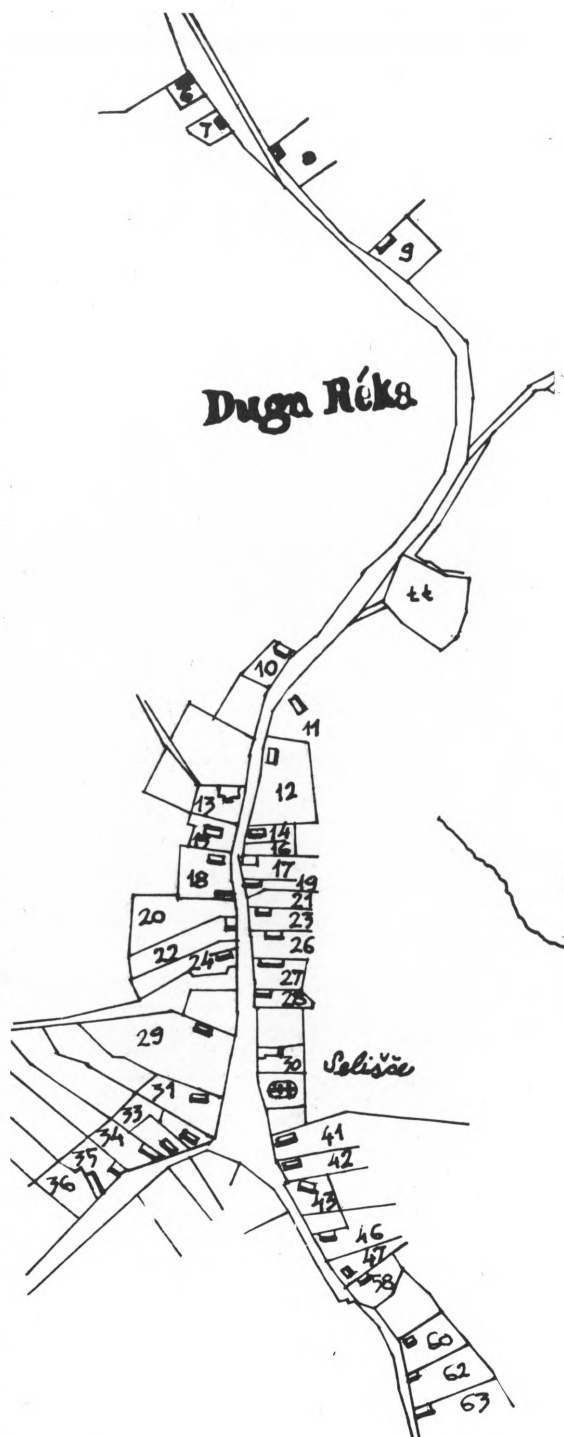
Cetvoro mojih sugovornika bili su jednodušni u mišljenju da je Krleža u brojnim licima iz »Vučjaka« prikazao njihove susjede: Đuru Crljenicu mlađeg, sina Timotija (k. br. 16), Milku Osman (k. br. 24), Anku Ivanušu (k. br. 6), Evu Salaković (k. br. 19), Panteliju Šajatovića (k. br. 47), Dimitrija-Mitra Đuraševića (k. br. 29), Iliju Crljenicu (k. br. 19), Luku Vrećicu (k. br. 41), Peru Šajatovića (k. br. 47) i Lojza Ivanušu (k. br. 6).

Tko je tko u drami »Vučjak«

Od spomenutih Rėčana dobro sam poznao Đuru Crljenicu, Milku Osman i Anku Ivanušu. Iz razgovora s njima doznao sam da su se oni i sami prepoznali u Krležinu »Vučjaku«, i to Đuro Crljenica kao JURAJ KUČIĆ, kelner peštanskog hotela – u »Davnim danima« spomenut kao kelner u peštanskoj »Königin von England«, Milka Osman (moja suradnica) kao mljekarica stara majka Mara Jankovića i Anka Ivanuša u liku Lojze Frateršekove, odnosno šoštarike Anke u »Davnim danima«.

Đuro Crljenica je nakon završene pučke škole u Dugoj Rijeci otišao u Srijemsku Mitrovicu u nauk za konobara. Potkraj prvoga svjetskog rata pojavio se u svome rodnom selu kao austrijski »cuksfirer« – vojni bjegunac. Poslije rata isticao se u svom zavičaju kao Pribičevićev agitator. Zbog toga mu je valjda u drami »Vučjak« i naziv Juraj Kučić, jer je pravi Juraj Kučić, tadašnji veliki župan Modruško-riječke županije, bio također pribičevićevac. Krleži je to bilo poznato i zato što je proljetnih dana 1920. boravio neko vrijeme u Hrvatskom primorju, dakle u kraju u kojem je veliki župan Juraj Kučić također »vedrio i oblačio«. Slučajnost je valjda htjela da bivši veliki župan Juraj Kučić bude izabran za narodnog zastupnika 1920. na prvim izborima u versajskoj Jugoslaviji, a Juraj Kučić iz »Vučjaka«, tj. Đuro Crljenica, 1938. na posljednjim, Stojadinovićevim izborima. I tako se Đuro Crljenica kroz dva desetljeća, uz pomoć raznoraznih po zlu zapamćenih Jenesa, Jereza i četničke družbe, napokon domogao cilja o kojem je kao Juraj Kučić, peštanski kelner, sanjario i govorio u »Vučjaku«: »Eh, godinu dana rešta dao bih na ovome mjestu, bih, bogami, da mi je u fraku još jedna noć po onom ravnom crvenom tepihu kao po ravnalu proći.«

Milka Osman prepoznala se otprve u staroj majki Mari Jankovići, mljekarici učitelja Krešimira Horvata i Marijane Margetičke, udovice učitelja iz Vučjaka, iako je u ono vrijeme, kad je Krleža pisao svoju dramu, bila mlada snaša, a ne stara majka, kako ju je Krleža nazvao u drami. Tome Krležinom nazivu ona se pomalo čudila, no to je nije dovelu u neodumicu, jer je ona bila jedina Rėčanka koja je u prva tri desetljeća ovog stoljeća nosila mlijeko svim rečkim učiteljima i prema tome neko vrijeme i Miroslavu Krleži, odnosno Krešimiru Horvatu u drami »Vučjak«.

Skica Duge Réke iz 1921. godine, kuća br. 30 boravište Krležinih

Anku Ivanušu nazivalo je cijelo selo Lojzika, po njezinu mužu Lojzu Ivanuši, postolaru. (Kao šoštaricu Anku spominje je Krleža u svojim »Davnim danima«.) Uzmemo li u obzir činjenicu da je šoštar Lojz bio veoma pobožan čovjek, onda je, u pogledu njegove žene Anke, Krležin drugoriječki dana. U svoj užti zavičaj – u Rasinju – vratila se nakon mnogih nedaća posljednjeg rata. Granate joj razorise kućicu i odnijese sluh. (Zabilježeno po kazivanju Anke Ivanuše u početku srpnja 1971. u Rasinju.)

U Dugu Rijeku došli su Anka i Lojz Ivanuša negdje u prvim godinama ovoga stoljeća. Po njezinim riječima, iz Rasinje ih je otjeralo siromaštvo. Dok se Lojz tamo gore bavio šoštarijom, Anka je bila podvornik u tamošnjoj školi. Tako je to bilo nekoliko desetljeća, pa i za Krležinih drugoriječkih dana. U svoj užti zavičaj – u Rasinju – vratila se nakon mnogih nedaća posljednjeg rata. Granate joj razorise kućicu i odnijese sluh. (Zabilježeno po kazivanju Anke Ivanuše u početku srpnja 1971. u Rasinju.)

(Osim Đ. Crljenice, M. Osman i A. Ivanuše poznao sam i Mariju Radelić, rod. Prihystal, učiteljicu u Dugoj Rijeci za vrijeme onog rata, tzv. Marijanu Margetičku, glavni ženski lik iz »Vučjaka«, i s njom sam i razgovarao jednom zgodom u kolovozu 1970. u Vinici, podalje od Varaždina.)

EVU, Amerikanku, Réčani poznaju kao Evu Salaković, kćerku Ilije Crljenice (u drami Tomerlina), koja po nekim svojim osobinama i po svom ponašanju odgovara liku Eve, Amerikanke, u »Vučjaku«. Minule godine, u jednom napisu bijaše ponovo riječ o Evi Salaković, odnosno o Krležinoj Evi, Amerikanki:

»Kad se drama pojavila na sceni u Zagrebu već posle četiri godine, Eva ipak nije ostala ravnodušna. Iako je preko njenog lika, obasjanog onom zdravom energijom, Krleža svoju dramu širio smeštajući Dugu Rijeku ('Vučjak') u veliki beli svet, Eva ga je tužila sudu.« (Stevan Stanić, Putopis o Krleži. Šumski čovek iz Duge Rijeke, Nedeljne informativne novine (NIN), Beograd, br. 1636, 9. V 1982, str. 38).

Prije prvoga svjetskog rata Cunard Linea prevezla je u Ameriku 38 žitelja iz Duge Rijeke. Tu iseljeničku okolnost označio je Krleža u Evi Amerikanki (»Vučjak«) i streetscarovima Đureka Osmana (k. br. 10) u »Davnim danima«.

Narednik Pantelija Šajatović (u Krležinoj drami PANTELIIJA CRNKOVIĆ) identificiran je po svojem oružničkom zanimanju i činu, po mjestu rođenja (Duga Rijeka, k. br. 47) i po mjestu službovanja (Ludbreg alias Sveta Jana) i po svojem imenu. Krleža mu je u svojoj drami promijenio samo prezime. U liku ovoga oružničkog narednika iz »Vučjaka« spojio je krleža srpsko ime narednika Réčana i hrvatsko prezime tadašnjeg ludbregškog kapelana Matije Crnkovića u dramski antropomim Pantelija Crnković i time stvorio svojevrsnu simbiozu onodobne svjetovne vlasti i duhovne moći.

Zvonar Dimitrije-Mitar Đurašević bio je predsjednik školskog odbora réčke škole za vrijeme prvoga svjetskog rata. Prvenstveno po tome moji su suradnici prepoznali Mitra Đuraševića u liku Krležina Lukača, predsjednika školskog odbora iz »Vučjaka«. Ranko Osman živo se sjeća i danas svoga nekadašnjeg najbližeg susjeda zvonara Mitra: »Mi, stariji Réčani, zapamtili smo ga kao seoskog mudrijaša i vrlo lukava čovjeka i kad ga je Krleža u svojoj knjizi nazvao LUKAČ, bolje mu ime nije mogao izmisliti«, ispričao mi je jednom zgodom Ranko Osman o Krleži Lukaču. S Gojkom Crljenicom razgovarao sam u više navrata o Réčanima koje je Krleža preimenovao u svojoj drami. Ni zvonara Mitra Đura-

ševića nismo pri tome izostavili. Jednom takvom prigodom reče mi Gojko: »Taj naš Lukač – zvonar Mitar – bio je čovjek silovit prema slabijem, a prema jačem volio se dodvoriti, prilaskati se. Jedamput je to pokušao i kod Krleže kad mu je kiao svinjče, ali mu nije upalilo.« (Starog Lukača spominje Krleža i među seljacima Duge Rijeke u svojim »Davnim danima«.)

Kao model GRGE TOMERLINA, lihvara i člana školskog odbora iz »Vučjaka« poslužio je Krleži Réčanin Ilija Crljenica. U jednoj sceni drame »Vučjak« školskog odbornika Grgu Tomerlina Krleža je nazvao »šepavi vrag«. Ta okolnost ukazuje, uz ostalo, na to da je Ilija Crljenica prototip Grge Tomerlina, jer je upravo on od trojice školskih odbornika u »Vučjaku« imao takav fizički nedostatak. Ni Grgu Tomerlina, lihvara (u drami), ni Iliju Crljenicu, seoskog bogataša (u zbilji) nisu resile hvalevrijedne ljudske osobine. »Naš Ilija Crljenica i boga bi prevario ako bi iz toga izvukao neku korist za sebe« – govorio mi je jednom Gojko Crljenica i nastavio: »I mene je također na oćigled pokušao prevariti jedamput. Kupovao sam kod njega sijeno. Važe on sijeno, a vidim što mi sprema. Vagnuo je krivo i na moju štetu. Riječ po riječ i posvadam se baš žestoko. Na njegovu žalost platio sam mu samo toliko koliko je zapravo i trebalo.«

STARAC, drugi član školskog odbora iz »Vučjaka«, odnosno Luka Vrećica u zbilji, govori u »Vučjaku« da je bio regrut Petra Preradovića u Aradu god. 1860. Tog regruta generala i pjesnika P. Preradovića spominje Krleža 1921. u svojim »Davnim danima« kao starog Maksu Vrećicu i pritom napominje: »Kupao se stari Makso posljednji put 1860. kao regrut u Aradu, i ostao zdrav do danas, hvala bogu!«

PEREKOV JURO, foringaš, sporedan je lik u Krležinoj drami. To je seoski prijevoznik Pero Šajatović, kojeg su svi u selu nazivali Perek.

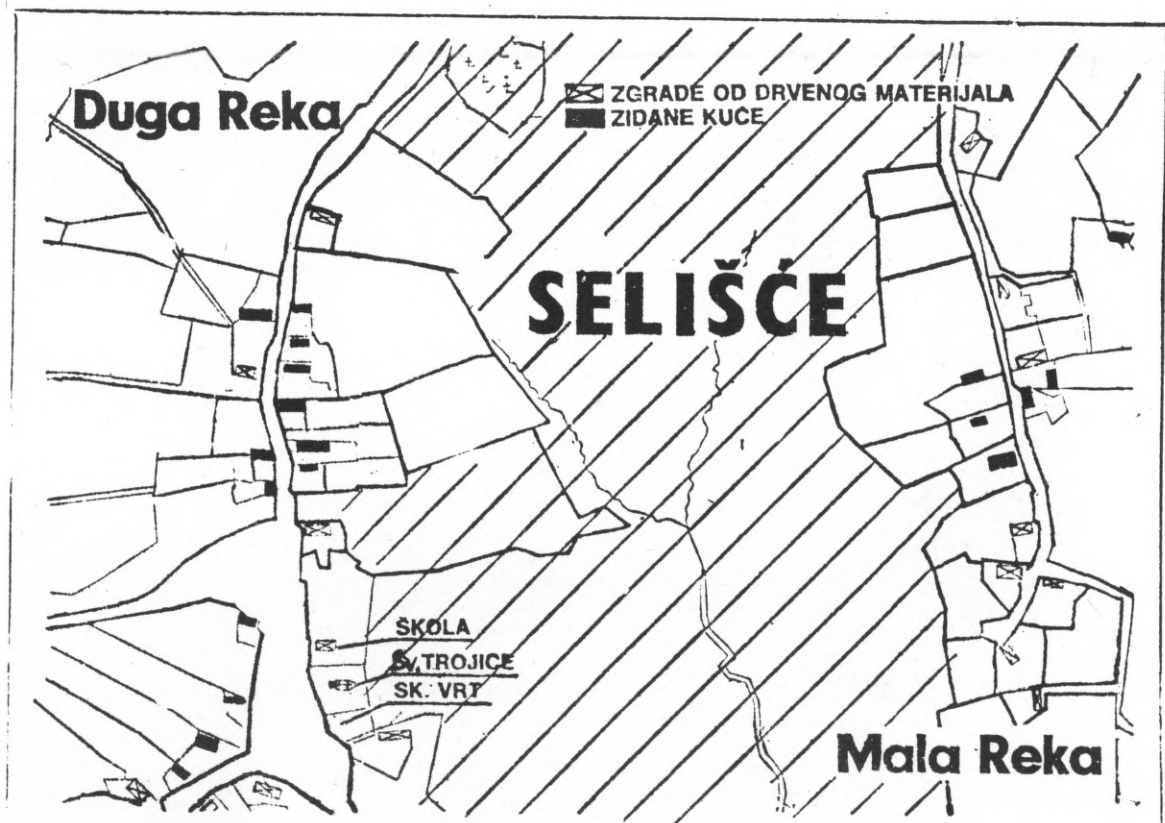
O Perekovom Juri ponajčešće se govori u 2. činu drame »Vučjak« u svezi s prodajom školskih drva Vajnrebeu – »Zidovu iz Mućne«. Poznavatelji ambijenta Krležine drame jamačno znadu da je taj Vajnrebe identičan sa Samuelom Weinrebeom iz Ludbrega, čija se trgovina željeznom i mješovitom robom nalazila na Trgu Svetog trojstva, u središtu tog podravskog trgovišta.

Obitelj S. Weinrebea bila je prva židovska obitelj koja se doselila u Ludbreg osamdesetih godina prošlog stoljeća. Ta činjenica pobuđuje pomisao da ni prezime Vajnrebe u »Vučjaku« nije slučajno.

Réčki šoštar ili Lojz Ivanuša spomenut je u »Vučjaku« tek usput, u prepirci učitelja Krešimira Horvata (glavnog lica drame) sa školskim odbornikom Grgom Tomerlinom.

(Miroslav Krleža poznao je Lojza Ivanušu alias réčkog šoštara vrlo dobro i često mu je dolazio u pohode. O toj njihovoj »pajdašiji« ispričala mi je jednom zgodom Anka Ivanuša, žena Lojzova, uz ostalo i ovo:

»Krležini su znali optomgošće dojtji k nam, makar smo bili na kraj sela, prema Ludbregu. Dok je gospa Bela prešla vu Zagreb na par dni, gospon Krleža je dohađal k nam na obed, kajti sem unda i za njega kuhala. Rad se spominal s mojem Lojzom. Najrašji je sedel polek Lojza na šoštarskom stolčeku pri panjklec. Čula sam jemput kak je gospon Krleža rekel: – Dajte Lojz i meni nekakof posel, em bi i ja znal klince zabijati. – Lojz ga je spočetka odgovarjal, a unda je ipak dal gosponu Krleži jednoga cipela naj ga potupmla. I ve su skup delali šoštariju. Gosponu Krleži se jeno deset klincof str-

Krleža je živio na istočnom dijelu Duge Réke, dakle na Selišću – na vjerojatnoj lokaciji davno opustjelo-ga srednjovjekovnog naselja, zbog čega on i naziva Dugu Réku »bezimeno zaboravljeno seoce«.

galo, a Lojz se prijel za glavu: – Gospun Krleža, bez klincof bumostali! – Jen čas u se po tem pogledavali, a unda su se počeli smejeti jingovi šoštariji.)

Od samog početka prepirke s učiteljem Horvatom, u 2. činu drame, sudjelovao je i Lukač, predsjednik školskog odbora, i tom neprilikom spomenuo je i neku Hajdičku iz njihova sela, kojoj je Marijana Margetićka prodala školski škaf bez znanja i odobrenja školskog odbora i u kojem ova sada »kropi svoje rezance«. Ta Hajdička i MITAR, žandar kapralskog čina, jedini su likovi iz »Vučjaka« koje moji suradnici nisu uspjeli identificirati. Ta okolnost zapravo povećava vrijednost ostalim obavijestima Gojka Crljenice, Dušana Đuraševića, Milke Osman i Ranka Osmana, bez čije bi suradnje prauzori Krležinih dramskih seljačkih likova iz »Vučjaka« ostali za našu književnost zagonetka.

Učiteljski likovi u drami »Vučjak«

U svoju dramu »Vučjak« osim preimenovanih seljaka iz Duge Rijeke, odnosno iz Vučjaka, Krleža je ugradio i nekoliko učitelja došljaka: Krešimira Horvata, namjes-

nog učitelja na mjestu Lazara Margetića na pučkoj školi u Vučjaku, Marijanu Margetićku, udovicu učitelja u Vučjaku, Vjekoslava Hadrovića, ravnajućeg učitelja pučke škole u Svetoj Nedjelji, i Lazara Margetića, učitelja koji je nestao u Galiciji.

1. O glavnom liku drame »Vučjak« KREŠIMIRU HORVATU već odavno (1923) pisao je Slavko Batušić u povodu praiizvedbe »Vučjaka« u Hrvatskom narodnom kazalištu (30. XII 1923). Krešimir Horvat jedini je lik drame koji je Krleža kreirao isključivo svojom stvaralačkom maštom i invencijom. Za nj ne postoji prauzor među učiteljima koji su službovali u Dugoj Rijeci.

2. Za vrijeme prvoga svjetskog rata učiteljvala je u Dugoj Rijeci Marija Radelić, svršena učiteljica i žena mjesnog trgovca Jove Radelića. (Oboje su se doselili u Dugu Rijeku pred sam rat odnekle iz bjelovarskog kraja i u kući Luke Vrećice otvoriše dućan.) Nakon odlaska starog učitelja Nikole Lončara u svjetski rat postavljena je na njegovo mjesto Marija Radelić rođ. Pribistal.

Selo je bilo nezadovoljno takvom odlukom župani- je, a nakon njezina useljenja u učiteljski stan otpor školskog odbora prema učiteljici trgovkinji rastao je sve

više. Ni povratak Jove Radelića iz rata nije donio smirenje. Selo je odlučno zahtijevalo iseljenje Radelićevih iz školskog stana. Spor je dokrajčila županijska oblast premjestivši učiteljicu Radelić u Donju Voću.

Bela Krleža bila je nasljednica Marije Radelić na školi u Dugoj Rijeci. Sredinom 1921. Napisala je Bela u »Spomenicu« tamošnje škole:

»Opetovnica se nije održavala, jer deca već nekoliko godina nisu išla u školu, zbog abnormalnosti prilika sa bivšom učiteljicom, te prema tome nisu imala šta 'opetovati'.

Mariju Radelić, tu »bivšu učiteljicu« iz Duge Rijeke, pronašao sam teško bolesnu u srpnju 1970. u Vinici, podalje od Varaždina. Jedva-jedvice je otvarala usta. Njezin sin Dušan (rođen 1913. u Dugoj Rijeci) pomagao nam je kod razgovora. Jedino se pouzdano prisjetila kelnera Đure, koji je tamo nekad svirao bisernicu i lijepo pjevao. Za Krležine je samo nešto čula od nekih Réčana, a Krležina »Vučjaka« nije čitala. Naš razgovor bio je završen. Dušan se, međutim, prisjetio da je jednom išao iz Duge Rijeke u Varaždin velikom županu i zajedno s ocem molio da njegovu majku premjesti makar kud.

Belin dugoriječki autograf i sjećanja Dušana Radelića navode na pomisao da je Miroslav Krleža po učiteljici Mariji Radelić kreirao MARIJANU MARGETIČKU, glavni ženski lik drame »Vučjak« u onom njezinom dijelu u kojem Krleža obrađuje sukob Marijane Margetičke sa školskim odbornicima Lukačem, Tomerlinom i Starcem (drugim članom školskog odbora).

(Dvije godine nakon odlaska Marije Radelić iz Duge Rijeke prispio je tamo – 14. svibnja 1921. – kr. žup. školski nadzornik Lujo Frankl da pregleda rad učiteljice Leposave Krleže i u »Spomenicu« škole on je tom zgodom upisao:

»U 'Spomenicu« za godinu 1916/17, (...) 1919/20. unesla je bivša učiteljica Marija Radelić, rođ. Prihystal, refleksije političkog sadržaja pa sam listove otkinuo i uništio, jer u smislu naredbe (...) ne spadaju ovamo.«

Izlišan je bilo kakav komentar. Te otkinute i uništene listove »Spomenice« vidio je, međutim, Miroslav Krleža i bio je posve sigurno njihov posljednji čitatelj. Čime se Krleža od tih »refleksija političkog sadržaja« učiteljice Radelić koristio pri gradnji lika Marijane Margetičke iz »Vučjaka«, neće se nikada doznati.

3. Od četrdesetosmaških dana (i osnutka škole) do dolaska Bele Krleže u Dugu Rijeku (1. VIII 1920) tamo je službovalo dvanaestero učitelja. Petorica su boravila i po deset godina, a među njima bio je i Jefto Marković od 1886. do 1896. godine. Tog učitelja pamtilo je selo godinama nakon njegova odlaska.

U tome malobrojnom krugu rećkih učitelja valjalo bi tražiti i prauzor važnog učiteljskog lika iz »Vučjaka« VJEKOSLAVA HADROVIĆA, ravnajućeg učitelja u Sve-toj Nedjelji (tj. u Velikom Pogancu). U potrazi za prauzorom Hadrovića trag je krenuo iz »Vučjaka«.

Bivši učitelj na Vučjaku (Hadrović) i novodišli namjesni učitelj (Horvat) susreli su se (u drami) u stanu udovice Marijane Margetičke. Tom zgodom obratio se Hadrović svom subesjedniku riječima:

»Vi se još ni rodili niste, kad sam ja ovdje na Vučjaku sa svojom pokojnom slavio srebrni pir. To je bilo devedeset i druge na samo Katarinje!« (»Vučjak«).

(Krleža je rođen devedeset i treće – 1893! Prema tome, Hadrovićeve riječi upućene su Miroslavu Krleži,

a samo prividno Krešimiru Horvatu, Krležinom alter egu, odnosno njegovom »drugom ja«. Uzmemo li u obzir, uz ostalo, još i to da je Krleža rođen 7. srpnja 1893, onda i »samo Katarinje devedeset i druge« – 25. studenoga 1892. – ima za Krležu biografsku važnost i nije puki pleonazam. Uz brojne ostale, i to su Krležine autobiografske refleksije u njegovom »Vučjaku«).

»Devedeset i druge na samo Katarinje« – 25. studenoga 1892 – slavio je na Vučjaku Vjekoslav Hadrović svoj srebrni pir. U isto vrijeme – 1892 – službovao je u Dugoj Rijeci učitelj Jefto Marković. Uzevši u obzir te okolnosti moglo bi se činiti vrlo vjerojatno da je Jefto Marković prototip Krležina ravnajućeg učitelja Vjekoslava Hadrovića iz drame »Vučjak«.

4. Četvrti učiteljski lik u drami »Vučjak« je LAZAR MARGETIĆ koji je nestao u Galiciji. Lazar Margetić sporedniji je lik u drami. U liku tog učitelja nazirem rećkog uitelja Lazara Živojnovića, koji je u Dugoj Rijeci službovao od 1898. do 1904. godine, a djelomice i učitelja Nikolu Lončara, koji je boravio u tom selu od 1904. do 1914. i koji je uistinu nestao u Galiciji.

(I Lazar Živojnović imao je u Dugoj Rijeci sukob s predsjednikom školskog odbora Maksom Crljenicom i virilnim članom tog odbora velikopoganečkim parohom Stevom Popovićem. U »Spomenicu« škole Lazar Živojnović upozorava svog nasljednika na spomenutu dvojicu: (...) pazi, na vukove u ovdjnim kožama (...), a i poznat češ ih, osobito onoga u crnoj rizi, koji nosi sliku onog nevjernog druga i apostola Spasiteljevog.)

Prije svog odlaska odande (1904) Lazar Živojnović dao je izraditi za mjesnu crkvu Svete trojice ikonostas sa slikom sv. Lazara. Otada selo slavi Lazarovo kao svoju seosku svetkovinu. Po mišljenju sela, Lazar Živojnović bio je ortodokсни vjernik. Ta činjenica bila bi u suglasju s »veltanšaungom« Lazara Margetića iz drame »Vučjak«, kojega je Krleža u 3. činu »oživio« i koji tako doživjevši svoj redivivus deklamira:

»Bože Gospode, meni je sve tako svečano! i ja bih htio nešto da vam kažem, (...)

(...) kako smo mi svi na krivome putu, kada tako razdrto živimo! (...)

(...) Ne vidimo (...), da je život beskrajn, silan, velik! Boga ne vidimo! Boga, ljudi, ne vidimo! (...)

(...) vjerovati treba u boga i ljubiti treba svoga bližnjega! To je rješenje problema! (...)

(...) Zdrastvujte, mili moji!« (»Vučjak«, 1964, str. 288.)

Na sličan način bogoradi i njegov prauzor Lazar Živojnović u školskoj »Spomenicu«:

»Zali-Bože, (...) najglavnija tri faktora u omeve mjestu, (...) međusobno parbe se, u mjesto, da prostom narodu budu putovođe k miru i ljubavi, slozi i iskrenosti jedan prema drugomu, te da ga upućuju k svakomu dobru i napretku; no hvala milom i dobrom Bogu; – vrag, kakovo je sjeme posijao, onako je i pozeo, (...).« (»Spomenica« 1899. godine).

Imenom Lazara Margetića podsjetio nas je Krleža i na jednu povijesnu ličnost ludbreškog kraja iz druge polovine XVI stoljeća.

Lazara Margetića, sina Ivana (odnosno Jovana) Margetića, zapovjednika krajiške posade u Ludbregu 1555. godine, zarobili su Turci 1578. u jednoj bitki u Mađarskoj. On je u zatočeništvu prešao na islam. Kad je u Hrvatsku stigla vijest o Lazarovom poturčenju, austrijski

ske su vlasti 1588. godine oduzele Margetićima njihov posjed Margetić-Hof u Štajerskoj.

Margetići su prvi Srbi krajišnici koji su 1555. godine došli u ludbreški kraj. Ta činjenica pobuđuje pomisao da prezime Margetić u »Vučjaku« nije slučajno.

Uzmemo li u obzir činjenicu da gotovo svaki antroponim u »Vučjaku« ima svoj prauzor među stanovnicima Duge Rijeke, onda je to značajan činitelj, koji ukazuje na to da je drama »Vučjak« i u tome smislu odraz životne zbilje.

BILJEŠKA

1. »Vučjak« – Sabrana djela Miroslava Krleže, nakladna knjižara Vinko Vošicki, Koprivnica, 1923, knj. 11. – Premijera u Hrvatskom narodnom kazalištu dne 30. prosinca 1923.
(Podaci Stanka Lasića)